

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וילך

(חלק יט שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת נצבים-וילך, יזכג אלול, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וילך ז

„תקרא” ל’ יחיד – דער צו וועמען מען זאָגט גלייך נאָכדעם, „הקהל” ל’ יחיד – אַ יחיד וועלכער קען צוזאַמען קלייבן „את העם” איז דאָס דער מלך – „המלך ה’ קורא”, און ב) „את התורה הזאת” מיינט „את התורה הזאת לאמר ה’ אלקינו גו” – „מתחלת אלה הדברים”;

אַבער דער המשך פון רש”י „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה” – די דינים האָבן לכאורה קיין שייכות ניט צום פירוש אין פסוק.

ב. לכאורה קען מען זאָגן, אַז בנדוד” וויל רש”י מודיע זיין ווי עס איז פאַרגע-קומען די מצות הקהל, היות אַז דאָס איז געווען נאָר בזמן הבית, און אַ בן חמש ווייס ניט ווי אַזוי דאָס איז געווען, און דערצו איז בזמן הבית גופא, איז דאָס ניט געווען קיין דבר הרגיל, נאָר איין מאָל אין זיבן יאָר, דעריבער זאָגט רש”י „כדאי’ במס’ סוטה” – אַז די פרטים פון מצות הקהל (וואָס רש”י זאָגט ניט) זיינען דאָ (און אויב מען וויל קען מען זיי לערנען) אין מס’ סוטה.

דער פירוש איז אָבער ניט אויסגע-האַלטן, ווייל: א) קיום מצות הקהל איז אַ סך אַיינפאַכער ווי אַ סך אַנדערע מצות וואָס זיינען געטאָן געוואָרן אין ביהמ”ק, אָנהייבענדיק מיט הקרבת הקרבנות וכיו”ב.

ב) לויט דעם האָט רש”י זיך געדאַרפט אָפּשטעלן ביי די ווערטער כדאי’ במס’ סוטה – פאַרוואָס ברענגט ער פון דאָרט די פרטים „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה”.

ג) רש”י האָט געדאַרפט זאָגן „כדאי’ במס’ סוטה” בתחלת פירושו אָדער

א. בנוגע צו מצות הקהל שטייט אין דער משנה (און אין גמרא): כמה פרטים, רש”י אָבער בפרשתנו זאָגט נאָר פרטים אחדים בענין זה, וואָס פון דעם קען מען וויסען וועלכע פרטים זיינען מוכרח ביי הקהל לפי פשוטו של מקרא.

רש”י שטעלט זיך אויף די ווערטער „תקרא את התורה הזאת” און איז מפרש: „המלך ה’ קורא מתחלת אלה הדברים כדאי’ במס’ סוטה על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה”.

די פרטים וואָס רש”י זאָגט שטייען אין דער משנה אין מס’ סוטה, אָבער אין דער משנה שטייען נאָך כמה פרטים וואָס רש”י ברענגט ניט אַראָפּ [ווי אַזוי מען האָט געגעבן די ספר תורה צום מלך; וועלכע פרשיות בפרט ער האָט גע-לייענט; די ברכות וואָס דער מלך האָט געזאָגט נאָך דער קריאת התורה]. און דער טעם איז מובן בפשטות, ווייל ענינו של רש”י בפירושו עה”ת איז צו אָפּ-טייטשן פשוטו ש”מ, ניט אַראָפּצוברענ-גען פרטי דינים פון מצות. איז ניט מובן פאַרוואָס ברענגט רש”י אַראָפּ אַט די פרטי דינים, דלכאורה א) פון וואָנעט איז דער הכרח אויף זיי בפש”מ, ב) זיי זיינען אויך ניט נוגע צו הבנת פשוטו של מקרא.

דער ערשטער חלק פון פירוש רש”י „המלך ה’ קורא מתחלת אלה הדברים” – איז פאַרשטאַנדיק: דאָס איז דער אָפּ-טייטש פון די ווערטער וועלכע זיינען געזאָגט געוואָרן „ליהושע” און צו זקני ישראל: תקרא את התורה הזאת. א)

1) סוטה מא, א ואילך.

2) פרשתנו (וילך) לא, יא.

הזאת" (ניט די גאנצע תורה, נאָר בלויז פון משנה תורה.

די שאלה איז אָבער:

א) פון וואָנען נעמט עס טאָקע רש"י בפש"מ אָז ס'מיינט נאָר, מתחלת אלה הדברים] 'מ'קען ניט זאָגן אָז אויף דעם ברענגט ער „כדאי' במס' סוטה", מיינענדיק אַז פון פש"מ ווייס מען דאָס טאָקע ניט, נאָר אַזוי שטייט אין מס' סוטה, וואָרום דעמאָלט בלייבט די שאלה – פאָרוואָס זאָל מען ע"ד הפשט ניט לערנען אַז דאָס איז דאָס זעלבע ווי צוויי פסוקים פאָרדעם, די גאנצע תורה?⁹

ב) וויבאלד דער לשון הכתוב איז „את התורה הזאת" האָט רש"י געדאַרפט זאָגן „המלך הי' קורא משנה תורה"¹⁰, אָדער ספר זה וכיו"ב, מתאים צום לשון הכתוב „התורה הזאת", ניט – פון וואָנען ער איז מתחיל?¹¹

מ'קען ניט זאָגן אָז רש"י שרייבט „מתחילת אלה הדברים" ווייל דאָס איז (מתאים מיט דער הלכה און דעם) לשון המשנה, וואָרום ענינו של רש"י איז (ניט צו מודיע זיין פרטי דינים, כנ"ל) נאָר אָפטייטשן די ווערטער און דעם פשט אין פסוק.

ד. דעם ביאור בכל זה וועט מען פאָרשטיין בהקדים דיוק לשון רש"י

בסוף פירושו – ניט אַריינשטעלן דאָס באמצע. וואָס פון פשטות לשון רש"י איז משמע, אַז דער ציון צו מס' סוטה באַציט זיך נאָר אויף דאָס געזאָגטע פאַר דעם „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים" (אָבער ניט צו די ווייטערדיקע פרטים, חאָטש זיי שטייען אויך אין מס' סוטה).

ג. אויך בהתחלת פירושו דאַרף מען פאָרשטיין: דאָס וואָס „המלך הי' קורא" קען מען פאָרשטיין ווי רש"י נעמט דאָס אַרויס פון פשוטו של מקרא, כנ"ל; אָדער ווי מפרשים זאָגן:¹²

אין דעם פריערדיקן פסוק שטייט „ויצו משה אותם" – לשון רבים, און בהמשך לזה שטייט „תקרא (את התורה הזאת) – לשון יחיד". דאַרף מען זאָגן, אַז דאָ האָט זיך משה געווענדעט צו איינעם המיוחד, און וויבאלד אַז אין די פריערדיקע פסוקים ווערט דערמאָנט¹³ „ויקרא משה ליהושע", איז מתסבר אַז ער האָט דאָס געזאָגט צו יהושע, וואָס איז געווען, ווי רש"י זאָגט מיט צוויי פסוקים פאַר דעם „דבר לדור", אַ מלך.

אויך דער המשך „מתחלת אלה הדברים" איז מובן דער מקור, כנ"ל. ולהוסיף אַז רש"י באַוואַרענט אויך: עס שטייט מיט צוויי פסוקים פריער¹⁴ דער זעלבער לשון „ויכתוב משה את התורה הזאת", און דאַרטן מיינט עס (ווען ער האָט געענדיקט) די גאנצע תורה,¹⁵ באַ-וואַרענט רש"י אַז דאָ מיינט „את התורה

9) בדבק טוב לפרש"י: ומדאמר הזאת משמע דווקא משנה תורה. וצ"ע דהרי נאמר לפני „הזאת" על כל התורה, כנ"ל (אבל ראה לקמן הערה 20). ולהעיר שבדפוס ב' וכיו"ב כת"י רש"י לא נעתקה בהד"ה תיבת „הזאת".

10) ראה לשון רש"י סוטה שם (במשנה ד"ה שנאמר) הובא לקמן בפנים. פרש"י ד"ה וחגיגה מגילה ה, א.

11) בדפוס ראשון דרש"י: מאלה הדברים מתחלת הספר.

3) ראה באר מים חיים. דבק טוב. משכיל לדוד.

וראה חזקוני עה"פ. עיון יעקב לע"י סוטה שם.

4) וראה תיב"ע עה"פ: תיקרון ית אורייתא.

5) לא, ז.

6) ובפרש"י לפני זה (נצבים כט, יב): מפרנס לפרנס ממש ליהושע.

7) לא, ט.

8) ראה פרש"י עה"פ. וראה רמב"ן וטור הארוך שם.

„המלך ה' קורא כו'". לכאורה: וויבאלד רש"י קומט ניט זאָגן קיין דינים נאָר מפרש זיין דעם פירוש הכתוב, האָט ער געדאַרפט זאָגן דעם טייטש „תקרא, המלך". דער לשון „המלך ה' קורא" באַווייזט אַז אויך דערמיט קומט ער (ניט נאָר אַפטייטשן דעם פסוק נאָר) דערציילן דעם דין (והבפועל) ווי אַזוי עס איז פאַרגעקומען די מצוה פון הקהל.

איז דער ביאור בזה: פשוטו של מקרא איז פ' וילך, אַז משה דערציילט אַז „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום"¹², און ער זאָגט זיי אָן ווי די הנהגה וועט זיין תיכף לאחרי מותו¹³, ווען זיי וועלן איבערגיין דעם ירדן, און דערנאָך איז „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו וגו' חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה גו' ואתה נתחילנה גו' און בהמשך לזה „ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים גו' און דאָן קומט דער אָנזאָג „ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים גו' בבוא כל ישראל גו' הקהל" —

אויף צו שולל זיין דעם פירוש¹⁷, זאָגט רש"י „המלך ה' קורא מתחלת אלה הדברים", וואָס דערמיט מאַכט ער קלאַר, אַז: א) דאָס איז געווען אַזוי ווען עס איז דאָ אַ מלך — אַ מצוה לדורות, ניט נאָר מקץ שבע שנים משנכנסו לארץ¹⁸. ב) דער אָנזאָג איז געווען צו

איז דער ציווי אַ המשך צו די פריערדיקע פסוקים¹⁴ — אַן אָנזאָג צו „העם הזה" צו די „הכהנים בני לוי" וואָס זיי האָט ער געגעבן די תורה, און

15) להעיר מסוטה שם (סע"א) הוה אמינא נימנו מהשתא, ובפרש"י שם: משנת הארבעים והלאה. 16) ולהעיר מהל' דדעת אחרים בספרי שופטים (יז, יח) שהוצרך ללימוד „אין קורים ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד". וראה בארוכה בניאור הר"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג פרשה י"ד, שלדעת הת"ק שם ועוד (ולהדיעות שלמדן מפרשנתו) היו קורין כל התורה בהקהל, ע"ש בארוכה.

17) להעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך. 18) והכרוזו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה' במקום אשר יבחר", והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר — בכימה"ק. וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר" קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) — ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפ"י את"ל שקאי גם על שילה (וראה ר"א"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המור"י לרמב"ם הל' ביה"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאו היו הבמות מותרות — זבחים קיב, ב).

ואף שלא ידעו כמה שנים יעברו עד שילה ועמידת שילה וכו' — אבל ידעו (ובפש"ט) שיעבור זמן עד שילה ובין שילה לבימה"ק. וכפרש"י לעי' (ראה יב, יא).

12) לא, ב.

13) שם, ג ואילך.

14) ועפ"י יומתק שחיכה לומר להם מצוה וציווי ה' לסוף ארבעים שנה וביום * מותו * ** אף ש"ל שלא ה' יכול לאומרו לפניו שהרי הציווי ה' לקרוא משנה תורה שלא נגמרה (ובפרט — כתיבתה) עד יום מותו.

* ובפרט לפי פ'י ה' ברש"י שם (לא, ב ד"ה אנכי) לצאת ולבוא בדברי תורה שנסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה.

** ולהעיר שאף שע"ד ההלכה למדין מהכתוב שבפרשתנו (לא, יט), ונתה כתבו לכם את השירה הזאת — מצות כתיבת ס"ת (סמה"צ להרמב"ם מ"ע יח. חינוך בסופו. ועוד) הרי פרש"י שם שזהו „האינו השמים עד וכפר אדמתו עמו".

מען קען אָבער פרעגן: אויך כמה פרשיות און פסוקים פון „אלה הדברים“ זיינען ניט נוגע (באופן ישר עכ"פ) צו „ויראו את ה'“ ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת“?

דעריבער איז רש"י מדגיש „מתחלת אלה הדברים כדאי' במס' סוטה“ – ער האָט אָנגעהויבן פון אלה הדברים, און דערנאָך געלייענט ווי געזאָגט במס' סוטה, וואו עס זיינען אויסגערעכנט וועלכע פרשיות אין אלה הדברים דער מלך האָט געלייענט און וועלכע ער האָט מדלג געווען.²⁵

ו. עס ווערט אָבער די שאלה: וויבאלד אַז די כוונה איז למען ישמנו גו' איז ניט מובן: אידן, אַריינגייענדיק לאַרץ, זיינען געווען מער פון שש מאות אלף יוצאי צבא, דערצו קומען צו די יונגערע פון עשרים וכו' והנשים, ועאכו"כ – אין א"י יאָרן נאָכדעם, ווי איז עס מעגלעך אַז אַלע אידן זאָלן קענען הערן די דברי המלך?

און דאָס וואָס מ'געפינט כמה פעמים אין תורה אַז משה האָט גערעדט אל כל ישראל – א) שטייט אָבער ניט אַז ס'זיינען געווען דערביי אויך נשים וטף²⁶, ב) עס שטייט ניט אַז אַלע האָבן

להיות „ויראו את ה'“ ושמרו לעשות גו". וראה אברבנאל כאן.

25 וזה שכתב רש"י במס' סוטה י"ל שבא לשלול המאמר כמו"ש בתוספתא סוטה (פ"ז, ט) ששם הובאה גם דעת רבי, לא הי' צריך להתחיל מראש הספר, שאינו מתאים בפשש"מ.

26 דבין בר"פ ויקהל וכן בר"פ קדושים ור"פ דברים לא פרש"י שהי' גם (נשים וטף) וראה רא"ם ר"פ קדושים.

ומ"ש בזכ"ב (קצה, א) „האנשים והנשים והטף“, פ"י באור החמה שם: ורב אבא תירץ... דלא יליף מהתם אלא ס' רבוא אבל לא טף. וכן משמע ברמב"ן ר"פ ויקהל. ולהעיר מריש פ' נציבים – וראה לקו"ש חכ"ו ע' 269 ואילך.

יהושע ניט אַלס מכניס את ישראל לארץ¹⁹, נאָר אַלס מלך. ג) מ'האָט געלייענט „מתחלת אלה הדברים“ – ניט די גאַנצע תורה (וואָס משה האָט געגעבן אל ה' הכהנים בני לוי).

ה. דער הכרח צו זאָגן אַז מ'האָט ניט געלייענט די גאַנצע תורה איז מובן בפשוטות²⁰:

וויבאלד אַז די כוונה איז געווען „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'“ אלקיכם ושמרו לעשות גו"²¹, איז דאָך דאָ נוגע די פרשיות וואָס זיינען מעורר ומזרו עס זאָל זיין „ויראו את ה'“ ושמרו לעשות גו".

דעריבער זאָגט רש"י „מתחלת אלה הדברים“ – ניט „משנה תורה“ וכיו"ב – ווייל אין די ווערטער „אלה הדברים“ איז מודגש אַז דאָס זיינען דברי תוכחה²² אשר דיבר משה צו מזרו זיין אידן²³ אויף קיום ושמירת המצוות סמוך למיתתו. ועד"ז האָט משה אָנגעזאָגט אַז דער מלך (בדוגמת משה) מקץ יעדערע שבוע שנים בדורות הבאים זאָל לייענען אָט די דברי תוכחה פאַר אידן²⁴.

19 דאין מובן כ"כ מה זה שירד לשתפועל קריאתו דוקא ליראה ולעשות גו'.

20 לפי מ"ש במשכיל לדוד בפרש"י (לא, ט) י"ל שגם פ"י „ויכתוב משה את התורה הזאת“ הכוונה למשנה תורה (וראה ספורנו שם). ולפ"ז כ"ה גם פ"י הפשוט ב, תקרא את התורה הזאת“ שבפסוק זה – שבא בהמשך לפסוק הנ"ל. וראה פרש"י יהושע א, ת. 21 ולפ"ז י"ל שזה שהעתיק רש"י „תקרא את התורה הזאת“ הכוונה לכל המשך הפרשה.

22 כפרש"י ר"פ דברים. וראה ש"ך עה"ת עה"פ כאן.

23 ראה פנענ רזא ר"פ דברים: וכן נראה לפרש כו'. ולהעיר מיהושע שם.

24 ויש להוסיף בזה שע"פ פשש"מ מכיון שהקהל צ"ל גם „הנשים והטף“ אין מקום לקרות כל התורה כ"א רק הפרשיות המורחות אותם על קיום התומצ", כי קריאת כל התורה תכביד כו' עליהם, הן בכמות (אריכות הזמן), ובעיקר שלא ילמדו מזה

זאָגנדיק אַז דאָס איז געווען „על בימה“, דאָרף רש״י גלייך באַוואַרענען אַז דאָס איז געווען „של עץ שהיו עושין בעזרה“ – אַראָפּגעמענדיק דערמיט די שאלות וואָס ווערן מצד דעם וואָס מ'האַט שוין פריער געלערנט אין חומש:

(א) וויבאַלד עס שטייט אין פסוק אַז „תקרא את התורה הזאת“ זאָל זיין „בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך“³², איז משמע אַז דאָס איז געווען דאָרט וואו עס איז געווען פני ה'א, בפנים – אינווייניג, אַ נס הכי גדול! און ווי קען מען ענדערן און בויען אַ בימה אין ביהמ"ק. זאָגט רש״י בעזרה, ווי מען געפינט מערערע מאָל³³, „וירא כבוד ה' באַם פתח אהל מועד.“

(ב) מ'האַט געלערנט וועגן דעם משכן, אַז עניני המשכן פלעגן גענוצט ווערן בכל יום³⁴ (און פאַרשטאַנדיק אַז אזוי איז אויך – ביים בית המקדש). ווי קומט עס אַז עס זאָל שטיין אַ בימה אין מקדש צוליב נוצן זי איין מאָל אין זיבן יאָר? אויך וואָלט עס מסתם געשטערט די עבודה הרגילה אין ביהמ"ק במשך כל הזמן³⁵.

דעריבער איז רש״י מוסיף „של עץ שהיו עושין“ – דאָס איז געווען אַ דבר ארעי, של עץ³⁶, וואָס היו עושין – עס

געמוזט הערן אַלע ווערטער מפי משה רבינו ובבת אחת²⁷.

משא"כ דאָ א) וואו ער זאָגט „הקהל את העם האנשים והנשים והטף“ (ב) און די מצוה איז „תקרא את התורה הזאת גו' באַזניהם גו'“ – ווי איז שייך אַז אַלע זאָלן עס קענען הערן²⁸?

דעריבער מוז רש״י מוסיף זיין אַז ער האָט דאָס געלייענט „על בימה“ – אַ מקום גבוה, כדי אַז אַלע²⁹ זאָלן (זעהן עס³⁰ און) קענען הערן³¹.

(27) ראה אוה"ח שם: אמנם בשאר הזמנים ה' מתקבצים את שנדבה רוחו אותו. וראה בספר זכרון ר"פ קדושים: בשאר פרשיות התורה . . לאו דוקא לכולם אלא לאוהבי דבר השם הרוצים ללמוד ולשמוע. ומוכיח מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ. ובגו"א ר"פ קדושים: שכל התורה כו' לא היו מחוייבים שיבואו כל ישראל שאם לא ה' להם פנאי לא היו באים [וברא"ם שם ע"ד סדר משנה „דמשה שנה להם כתות כתות“. אבל ראה אור החיים ומשכיל לדוד שם כפי' דברין].

ולכאורה צ"ל כן לפרש"י בפשש"מ שהרי „וכי אפשר שיוכל לדבר עם ששים רבוא איש בפעם אחד“ (לשון הכלי יקר ר"פ דברים). ובספר זכרון ר"פ קדושים „דאלת"ה נס גדול ה' שיכיל את כולם אוהל משה“.

בלקח טוב ר"פ דברים: מלמד שהי' מדבר וקולו ה' מהלך בכל מחנה ישראל. ועד"ז בפענח רוא שם (וראה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה: ניתן כח בקולו של משה והי' קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום). אבל ה' צריך להיות (עכ"פ) רמז ע"ז בפשש"מ. וראה לקמן הערה 29.

(28) להעיר מלח"מ ברמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ז שמפרש „ומי שאינו יכול לשמוע מכוון לבו לקריאה זו“ – ש,הוא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע, ואינו ע"פ פשש"מ – באזניהם.

(29) ולכא"ו בכל אופן היו צריכים לנס שכולם אנשים נשים וטף יוכלו ליכנס בעזרה. ראה אלשי"ך כ"א. מאירי מגילה ה. א. אבל בפשש"מ לא נתבאר גודל העזרה ולכן לא הוכרח רש״י לפרש בזה.

(30) שאז יכול (בקל יותר) לכוון לבו לקריאה זו (ראה הערה 28).

(31) וכ"כ הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג ה"ד): כדי שישמעו קריאתו.

(32) וי"ל בפשטות שזהו מקורו של רש״י שהי' בעזרה, ולא כדעת ר"אב"י בתוספתא שם (ח) „בהר הבית“. וראה קרית ספר לרמב"ם שם ובהערה 35.

(33) קרח טז, יט. חקת כ. ו. ועוד.

(34) לבד קדח"ק שפורש בו: ואל יבוא בכל עת (אחרי טו, ב).

(35) משא"כ באם ה' בהר הבית מקום רחב. אבל לאידך באם ה' בהר הבית אין מוכרח כ"כ לבימה שהרי לא ה' כל המקום במישור (דהחיל י"ב מעלות וכו' – מדות פ"ב מ"ג. רמב"ם הל' ביהמ"ח רפ"ו).

(36) עוד י"ל הטעם שמפרט „של עץ“ כדי לתרץ דמכיון ש,היו עושין אותה במיוחד להקהל,

אז בזמן הקהל דארף ער ליענען די פרשיות התורה פאר כל העם; אָדער דאָס איז אַ דין אין מצות הקהל, אַז די פרשיות דארפן דעמאָלט געלייענט ווערן דורכן מלך.

עד"ז קען מען קלערן בנוגע דער בימה וואָס מ'האָט דעמאָלט געמאַכט, צי איז דאָס צוליב דעם מלך, מצד כבודו (וכיו"ב) דארף מען מאַכן פאַר אים אַ בימה ער זאָל אויף איר ליענען; אָדער דאָס איז מצד די דיני ומצות פון הקהל.

ובפשטות איז דאָס תלוי (די ערשטע שאלה) פון וואָנען מ'לערנט אָפּ אַז דער מלך דארף ליענען בתורה: רש"י בפירושו למשנה⁴² זאָגט: „ואותה קריי" על יד מלך היא כדתניא בספרי בפרשת המלך את משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה, ד.ה. מ'לערנט דאָס אָפּ פון אַ פסוק אין פרשת המלך⁴³, בפשטות, ווייל דאָס איז איינער פון די דיני וחיובי המלך⁴⁴. אויב אָבער מ'לערנט דאָס אָפּ פון דעם פסוק בפרשתנו, תּקראַ את התורה הזאת, כנ"ל, איז מובן⁴⁵ אַז דאָס איז איינער פון

איז געמאַכט געוואָרן³⁷ דאָמאָלט אין יענעם זמן (יעדער זיבן יאָר)³⁸.

ז. מענינים מופלאים³⁹ ע"ד ההלכה וואָס מ'קען אַרויסנעמען פון דעם פרש"י:

אין דעם וואָס דער מלך ליענט די פרשיות פון משנה תורה איז דאָ צוויי סברות⁴⁰ צי דאָס איז אַ דין אין מלך, ד.ה. דאָס איז איינער פון די חיובי המלך

ואח"כ היו מסירים אותה הרי מפורש (ראה יב, ד) „לא תעשון כן לה"א ופרש"י „אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן מן המזבח או מן העזרה",

ולכן צריך לפרט „של עץ", שע"ז לא נאמר האיסור בכתוב. אף ש"ל שבלא"ה אין בו איסור, כיון שאין צ"ל קבוע בבנין, ויש לעיין אם כשנתצו אח"כ יזה משום נותן מן העזרה. וראה באר שבע לסוטה שם ד"ה עושין לו בסופו. ואכ"מ.

(37) ופשוט שע"פ פשש"מ אין רש"י צריך לפרש איך בנו בימה של עץ בעזרה — אף שנאמר (שופטים טו, כא) „לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה"א" (וראה ספרי שם. ירושלמי מגילה פ"א ה"ד בטעם דחית הקהל כשחל בשבת. וראה רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח פ"א ה"ט. הל' ע"ז ספ"ו. ובכ"מ) —

כי בפשש"מ פרש"י שם „אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית" (וראה רמב"ן ורא"ם שם). ולהעיר שגם בפירושו לשי"ס משמע שס"ל שאין בזה משום „לא תטע גר"ו שהרי בסוטה שם (רע"ב) ובמגילה שם) הביא הטעם (ע"ז דלא עבדינן הקהל בשבת ויו"ט) דירושלמי „מפני הבימה" והביא רק התירוץ (ע"ז דונעבדה מאתמול) דחקא לה עזרה. ואכ"מ.

(38) וכתב רש"י „בעזרה" ואינו מפרש (כבגמ' סוטה שם. יומא טז, ב. רמב"ם הל' חגיגה שם ה"ג (וד' שהי' בעזרת נשים, כי בפשש"מ אינו מוכרח [וגם בסוטה שם לא אמרו זה אלא מפני הקושי' דאין ישיבה בעזרה כו' ורש"י לא הביא בפ"י עה"ת דאין ישיבה כו' וכאן אינו מזכיר שהמלך יושב]. ולהעיר מירושלמי סוטה פ"ז ה"ז שלדעת כמה (מפרשים ש)הי' בעזרת ישראל. ראה מנחת קנאות סוטה שם. הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"ט. ובכ"מ. ואכ"מ.

(39) לשון השל"ה במס' שבועות (קפא, א).

(40) בהבא לקמן ראה גם ביאור הרי"ם פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"א מ"ע טז. ח"ג פרשה יו"ד. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הקהל. וש"נ. לקמן ע' 366 ואילך. וראה לקו"ש חל"ד ע' 188 ואילך והערה 20.

41) ונפק"מ להלכה אם קריאת המלך (וכן הבימה*) מעכבת במצות הקהל — ראה הרי"ם פערלא שם. וראה מג"ח שם. ועוד.

42) סוטה שם ד"ה שנאמר.

43) ועד"ז להדיעה שלמדיו ממה ששינוי בספרי שם שלכך נאמר משנה תורה משום שעתידי להשתנות, להשתנן שהמלך משנן בפרשת הקהל, ראה מאירי לסנהדרין ספ"ב.

44) עד"ז כתב הרי"ם פערלא שם, אלא שמפרש שלכן נצטוה במצות כתיבת ס"ת (לעצמו) — משנה תורה.

45) אבל אין מוכרח לומר שתלוי אם מונין אותן לב' מצות (— ראה רי"ם פערלא שם), כי גם לדעת

* לפ"ז צעק בתוד"ה כתב (סוטה שם) דהקשה לפ"י רש"י שם „קורא בלא בימה (ביוי"ט) מנן דבימה מעכבת". וראה ט"ז או"ח סתר"ח.

די דינים אין מצות הקהל⁴⁶.

עלי' חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת . . . לסגן כו' לכה"ג וכ"ג נותנה למלך (וואָס, כולה משום כבודו דמלך⁴⁹) קורא יושב⁵⁰ כו" (ועד"ז) בנוגע צו דער בימה שטייט דער לשון „עושי'ן ל⁵¹ בימה של עץ".

דעריבער לערנט רש"י בש"ס „כדתניא בספרי בפרשת המלך⁵² – אָ דאָס איז אַ דין אין מצות מלך.

ת. מיינה של תורה שבפרש"י:

שוין גערעדט פיל מאָל, אָז התורה היא נצחית⁵³ און כאָטש די מצוה פון הקהל בגשמיות אין ביהמ"ק איז יעצט ניט שייך, איז זי אָבער דאָ אין עבודה רוחנית⁵⁴ אין דעם משכן ומקדש פרטי וואָס איז בתוך כל אחד ואחד מישראל⁵⁵.

דער תוכן הענין פון הקהל ביי יעדער אידן איז דער קיבוץ והקהלה פון אַלע זיינע כוחות הנפש און זיין מחשבה דיבור ומעשה⁵⁶, אַריינברענגען און אַריינשטעלן זיי אַלע אין דעם ביהמ"ק הפנימי זיינעם –

(49) סוטה שם ע"ב.

(50) שג"ז משום כבודו – ראה גמ' שם.

(51) ראה גם לשון רש"י במגילה שם. ולהעיר שבדפוס שני ובכו"כ כתי' רש"י כאן „שעושי'ן ל⁵² בעזרה".

(52) ויומתק עפ"ז פרש"י סוטה שם וגירסתו במשנה שמפרט בקריאתו „פרשת המלך", ושקורא לבסוף „ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך" (פרש"י שם), משא"כ להרמב"ם בפי"ה שם. ובהל' חגיגה שם ה"ג (ועד"ז הוא בסמ"ג וחינוך) שאינו מפרט בקריאתו פרשת המלך בפ"ע. וכג"ה המשנה בירושלמי. וראה שנויי נוסחאות במשניות. וראה תיו"ט ומלאכת שלמה במשנה שם.

(53) תניא רפ"ז.

(54) ביאור פרטי עיני הקהל ע"ד הקבלה – ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רלט ואילך. רמה ואילך.

(55) ראה גם מכתב כללי דעשי"ק ח"י אלול תש"מ וש"ג (נדפס לקמן ע' 611 ואילך).

(56) להעיר מלקו"ת תצא לו, א. לו, א.

וע"פ הנ"ל קומט אויס לכאורה, אָז רש"י בפירושו עה"ת (לפי פשש"מ) לערנט אָז די ענינים זיינען חיובים און פרטי דינים אין מצות הקהל, וואָס מ'לערנט אָפּ פון דעם פסוק אין פרשת הקהל „תקרא את התורה הזאת" – סיי דאָס וואָס „המלך הי' קורא" און סיי די עשיית הבימה, אָז דאָס איז כדי אַלע אידן זאָלן קענען הערן די פרשיות התורה, כנ"ל⁴⁷.

משא"כ בפירושו לש"ס, איז ער מפרש פשוטה של המשנה, און די משנה רופט דאָס אָן „פרשת המלך"⁴⁸ און אין כל המשך המשנה איז מודגש (כמה פעמים) כבודו של מלך ווי ער זאָגט „והוא יושב

היראים (סי' רפט, רצ ובהשלם רטו, תלג) ועוד שמנה מ"ע בפ"ע „צוה הקב"ה שיקרא המלך" י"ל שמצותו הוא לא מצד חיובי המלך כ"א מדיני ומצות הקהל. וראה לשון היראים (רפט, רטו) ומנין שבמלך דבר הכתוב דכתיב כו' (וראה לשון הסמ"ג מ"ע רל). וראה חינוך מצוה תרי"ב.

(46) ולכא' נפק"מ גם באיזה ספר תורה הי' קורא: ע"פ דרשת רש"י בטוטה (וכן לשאר הדרשות בספרי שם) משמע שקורא בהתורה שמונת אצלו שמצוה עליו לכותבו (ראה בארוכה ברי"פ פערלא שם), משא"כ באם למדין מפסוק שבפרשתנו „תקרא את התורה הזאת" שבא בהמשך להכ' לפני' „ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה'", י"ל שהי' קורא בהס"ת שבעזרה כמ"ש רש"י בב"ב יד, רע"ב (ועד"ז בשטמ"ק שם בשם הראב"ד). אבל ראה צפע"נ פרשתנו לו, ט. וש"נ.

(47) שייכות פרטים אלו להקהל היא – כי תוכנה הוא „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה"א ושמרו לעשות גו". וזה נתוסף עי"ז שומעין הקריאה מהמלך ורואים אותו כו' (כנ"ל הערה 30). וראה רמב"ם שם סה"ו: ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא כו'. וראה אברבנאל כאן: עוד בפומבי גדול יקרא הגדול שבעם שהוא המלך כו' כדי שישמעו ויתפעלו לבותיהם מהדברים ומכבוד המדבר והקורא כו'.

(48) להעיר מתיו"ט במשנה שם: והא דקרי לה פרשת המלך ולא כן בשל כה"ג.

כארי⁶², אויך מצד דעם קען באַ אים זיין די הגבהה והתנשאות אויפן יצה"ר, דער ״רגיו אדם יצ"ט על יצה"ר״⁶³.

און די הגבהה והתנשאות אין דעם קב"ע פועל'ט אַז די קריאה פון „המלך הי' קורא“, זאָל „דערהערט“ ווערן, ביז עס זאָל האָבן אַ קיום און פעולה אין אַלע כחות הנפש ומחדו"מ במשך כל השנה כולה.

דערביי מוז מען אָבער באַוואָרענען, אַז עס דאַרף זיין אַ של ען ב) שהיו עושין בעזרה:

די תנועה של „בימה“, הגבהה והתנשאות, זאָל נאָר זיין באופן עראי של עין, און נוצן דאָס נאָר אין ענינים של קדושה „בעזרה“ (בשעת ער דאַרף טאָן די עבודה פון „הקהל“, קיבוץ כל הכחות וכו'). בשעת אָבער ער געפינט זיך ניט בעזרה, ניט אין אַ מעמד ומצב נעלה פון קדושה און עבודת ה', קען פון דעם אַרויסקומען אַ תנועה פון התנשאות היפך הכוונה⁶⁴.

ובפרט שטייענדיק אין די טעג פון הכנה צו שנת הקהל, גיט מען יעדן אידן די כחות אויף קענען דורכפירן דעם ענין פון הקהל אין זיין מקדש הפרטי, און דורך דעם איז מען זוכה צו מקיים זיין מצות הקהל כפשוטו אין דעם ביהמ"ק השלישי און מ'וועט הערן די קריאה בתורה פון מלך המשיח בשנת הקהל הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה.

(משיחת ש"פ וילך תשל"ה)

62) טושו"ע או"ח בתחלתו. וארי – מלך שבחיות (חגיגה יג, ב).

63) ברכות ה, רע"א. ראה תניא פכ"ט (לו, א). לקו"ת שם.

64) ראה שו"ע אדה"ז או"ח מהד"ק ס"א ס"ג (וראה ב"י שם): שלא יקנה קנין נפשו להיות עז פנים אפילו שלא במקום עבודתו ית'.

און דאָס דאַרף זיין – „המלך הי' קורא“ – די קריאה והמשכה צו אַלע כחות הנפש איז ע"י „המלך“, וואָס כחות הנפש איז דאָס דער ביטול וקב"ע מלכות שמים וואָס איז דאָ באַ יעדן אידן.

(ע"ד ווי דער צ"צ⁵⁷ איז מבאר⁵⁸ במלך כפשוטו – אַז דער מלך איז ממשך דעם ענין פון קב"ע און יראת ה'⁵⁹ צו אַלע אידן)⁶⁰.

און אויף דעם זאָגט מען אַז „המלך הי' קורא“ איז נוגע אין דין ומצות הקהל: דער „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'“ איז דוקא דאָן ווען עס קומט מצד קב"ע. בשעת אָבער עס קומט מצד זיין תענוג און געשמאַק, קען זיך אין דעם אַרײַנמישן אַ הרגש ותנועה פון זיין מציאות, פעלט דעמאָלט אין דער שלימות המכוון פון „יראו את ה'“.

ט. צו דעם קומט דער המשך, אַז די קב"ע ויראה דאַרף זיין באופן של „בימה“. אויב דאָס איז מצד דער קב"ע ויראה אַליין קען עס פועל'ן אויף אים אַ תנועה פון ביטול כאסקופה הנדרסת און ער וועט ניט קענען טאָן די עבודה כראוי⁶¹. דאַרף דאָס דעריבער זיין באופן של „בימה“, אַ תנועה פון תוקף, יתגבר

57) שביים כ"ט אלול (תקמ"ט) הוא יום הולדת שלו.

58) דרמ"צ מצות מינוי מלך.

59) ראה רמב"ם שם ה"ו: ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל.

60) להעיר שהתחלת קריאת המלך „וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע ושמע והי' אם שמוע“ (משנה סוטה שם) – שמע קבלת מלכות שמים והי' אם שמוע קבלת עול מצות (פרש"י במשנה שם). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 106.

61) ראה טור ושו"ע (ודאדה"ז ובמהד"ת) או"ח בתחלתו. ראה תו"א צא, ב. קיט, ג ואילך. לקו"ת במדבר טו, ג. ובכ"מ. וראה לקו"ש חט"ו ע' 255 ואילך.